Fer llum l'espina

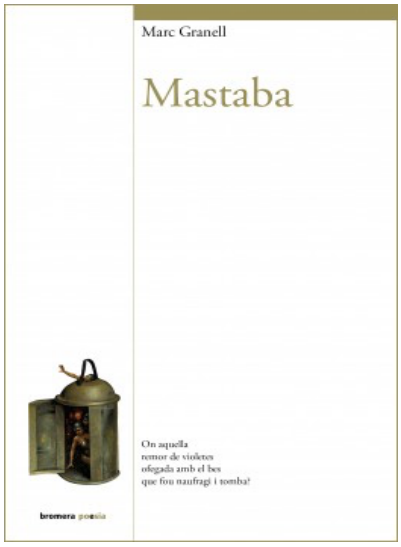

Autoria: Marc Granell
Títol: *Mastaba*
Editorial: Bromera, Alzira, 2025
80 pàgines

És molt probable que els lectors habituals de la poesia de Marc Granell –n'excloem la que s'adreça prioritàriament a infants i joves– se sorprenguen davant d'un llibre com *Mastaba*. No tant pel to, ni pels temes, que de seguida associarem amb les preocupacions poètiques i recurrents d'aquest autor compromès, crític, existencial, "pudent", com ell mateix s'autodenomina, profundament humà; no tant pel to, ni pels temes, dic, sinó per la manera radicalment despullada com, a *Mastaba*, ens els presenta. Uns poemes que, amb les paraules justes i amb el silenci dels espais en blanc entre versos, impacten amb la seua agudesa: "Soc / l'instant / en què soc // i em mata".

No és la primera vegada que ens trobem cara a cara amb aquests poemes eixuts i alhora enlluernadors. Només hauríem de recordar "La felicitat", una peça d'orfebreria de només quatre mots clau amb què tancàvem l'antologia *Vesprada d'amor i única* (Amsterdam, 2022): "Instant pur / que el desig / recorda". Però *Mastaba* sí que és el primer poemari construït globalment sobre una voluntat de contenció verbal extrema. Cap títol. Cap dada que contextualitze els poemes; el lector ha de ser l'encarregat, a

Caràcters. Revista de llibres de la Universitat de València.
Amb el suport de Publicacions de la Universitat de València.
Número 103. Juliol de 2025. ISSN: 3020-9951. Pàgines 204-206

partir d'unes poques pistes, de desplegar la informació o el relat que cada peça poètica encapsula. Un parell de dedicatòries només, que apel·len dues persones que sabem que foren importants en la formació intel·lectual i afectiva de Marc Granell: Jaime Siles, sinònim de saviesa; i Carmen Marí Tarazona, sinònim de tendresa i de bondat. No oblidem aquests conceptes, que han de servir com a contrapunt dels temes més amargs, de l'existencialisme més asfixiant, i alhora lúcid, que desplega el llibre, marca de la casa granelliana.

Dues dedicatòries i unes quantes citacions que flanquegen el poemari, a manera d'obertura (Ungaretti i Idea Vilariño) i de tancament (Luis Antonio de Villena i Teresa Pascual), per on l'autor permet que penetre una mica de claredat. Aquests són els únics paratextos encaixats en una pulcra construcció poètica. Fins i tot la porta d'accés, que entenem que pot ser el títol d'un llibre, se'ns hi presenta com un enigma. Una sola paraula, *Mastaba*, segurament desconeguda si no és per a persones avesades a l'egiptologia, que ens atrau, des de la seua aparença enigmàtica, i ens indueix a endinsar-nos-hi. Personalment, he iniciat la peripècia tot acudint al diccionari. I no m'han decebut les expectatives, perquè "mastaba" és un terme arquitectònic, una "Tomba de l'antic Egipte consistent en una construcció de planta rectangular i alçat atalussat que dona accés a un pou que condueix a la cambra mortuòria". Per tant, allò que les citacions inicials i concloents flanquegen és un edifici funerari, una mena de túmul on el traçat dels poemes condueix directament a la tomba, com la vida condueix directament a la mort: un tòpic literari de tradició remota que el poeta Marc Granell recull en la bella imatge procedent de la uruguaiana Idea Vilariño: "cada uno es fruto madurando su muerte". Clar i ras.

Això pel que fa a la semàntica. A més, diria que la fonètica, amb la màxima obertura vocàlica de les as, també contribueix a crear un efecte de buit, de pou definitiu on, si agusem l'oïda, sentirem com retrona l'eco de *mastaba* i el concepte de vacuïtat que eternalment allotja: "I com de dur és dur / aquest buit ja perenne, intolerable, / aquest no-res que em feu i m'acompanya / guarint-me encara amb dolça amor / cada ferida".

I el traçat? Què ens aporta el recorregut "que condueix a la cambra mortuòria"? Seixanta poemes on conviuen malestars personals, la constant consciència de l'abisme del viure, amb poemes on la veu es fa eco del dolor col·lectiu i esdevé denúncia.

Recordeu els macabres “vols de la mort” de la dictadura militar argentina? Marc Granell en fa poema, amb una imatge tan concreta, tan física, tan punyent: "Qui llançava des de l'avió els cossos indefensos? // Com queien? // Quin soroll van fer en esclatar / contra les ones mudes?" Per enèsima vegada tornaríem a qüestionar-nos la funció de la poesia en un context tràgic d'aquestes dimensions. I mentre escric aquestes línies, repasse un llibre de Xavier Farré, *L'auditori de Görlitz*, on el crític i traductor especialista en literatura polonesa, arran d'una reflexió semblant, conclou: “la poesia no provoca cap canvi social, però sí que n'esdevé, en la seva dimensió artística, un dels relats, una de les maneres de prendre consciència”. Un *relat* èticament necessari, al meu parer.

Mastaba és “memòria feta vers” segons declaracions de l'autor que ell mateix ha volgut falcar amb la citació final de Luis A. de Villena: "Nada queda nunca, sino memoria o tenaz olvido". Poemes-epitafi, per tant, com les "inscripcions sepulcrals" que sobreviuen, pètries, a l'"oblit tenaç", i que donen fe de la por, de la culpa, de les humanes i feixugues limitacions físiques de qui ha viscut i n'ha deixat constància, des de l'honestedat i de qui encara cerca "auguris de saba" en la paraula poètica. Aquesta fe indoblegable de Marc Granell. Una altra vegada trobe en Xavier Farré suport per a les meues paraules. Tot evocant la mort del pare, quan el traductor i crític literari comptava amb vint-i-pocs anys, escriu: “La poesia no em donava alleujament, em donava reflexió, m'incitava a pensar, l'alleujament era l'instant de la trobada amb el llenguatge”. No és aquesta l'aspiració de *Mastaba*?: "Com dir / el què. // Fer llum / l'espina."

Maria Josep Escrivà

Caràcters. Revista de llibres de la Universitat de València.
Amb el suport de Publicacions de la Universitat de València.
Número 103. Juliol de 2025. ISSN: 3020-9951. Pàgines 204-206